

Beata Kotłowska

XVI Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Organy i Muzyka Organowa”

Aspekty Muzyki 5, 181-184

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

BEATA KOTŁOWSKA

XVI Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Organy i Muzyka Organowa”

Problematyka związana z organami i muzyką organową ma swoje szczególne miejsce w działalności naukowej i kalendarzu wydarzeń Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku. Organizowana przez Instytut Teorii Muzyki Wydziału Dyrygentury, Kompozycji i Teorii Muzyki w trzyletnim rytmie od 1977 roku Międzynarodowa Konferencja „Organy i Muzyka Organowa” w tym roku została połączona z innym, niezmiernie ważnym dla Pomorza, przedsięwzięciem promującym muzykę organową (nie tylko patrona konkursu) — Międzynarodowym Konkursem Organowym im. J.P. Sweelincka. W ten sposób wrzesień 2015 roku stał się ważnym czasem dla miłośników „króla instrumentów”, albowiem dał możliwość nie tylko śledzenia konkursowych zmagających młodych organistów z niełatwą, a przez to wymagającą literaturą organową, ale także podjęcia przez środowiska akademickie naukowej refleksji nad zagadnieniami zogniskowanymi wokół organów. XVI edycja Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Organy i Muzyka Organowa” (28–29 września 2015) zgromadziła więc zarówno wybitnych organistów (także jurorów i uczestników konkursu), organologów czy organmistrzów, jak i teoretyków muzyki i melomanów organowych dźwięków. Tematem wiodącym była szeroko traktowana problematyka organowa w dwudziestym stuleciu. Obejmuje ona takie zagadnienia, jak: konkretne instrumenty, instrumentarium w poszczególnych regionach, tendencje zarówno natury estetycznej, jak i technicznej w budownictwie organowym, konserwacja zabytkowych organów, postacie i działalność organmistrzów i firm organowych. Podobnie szeroko mogą być traktowane zagadnienia muzyki organowej, które nie ograniczają się do omawiania konkretnych utworów czy grup utworów w aspekcie teoretycznym lub wykonawczym, ale obejmują

również działalność kompozytorów i organistów, a także upowszechnianie i recepcję muzyki organowej wśród słuchaczy.

Dwudniowe obrady zainaugurował prof. Martin Sander (obecnie Hochschule für Musik w Detmold), który przedstawił specyfikę zmian w dwudziestowiecznej interpretacji organowej na przykładzie działalności koncertowej europejskich organistów: Karla Straubego, Marcela Duprégo i Fernando Germaniego. Odwołał się najpierw do wcześniejszych szkół organowego wykonawstwa, aby dopiero w tym świetle na wybranych przykładach archiwalnych nagrań ukazać z jednej strony ciągłość tradycji, a z drugiej zaś rewolucyjne osadzenie estetyki Duprégo w niemieckim romantyzmie. Z mało nam znaną muzyką organową w Neapolu zapoznano nas dzięki tekstowi rodowitego neapolitańczyka prof. Angelo Castalda. Choć sam prelegent nie dotarł, to jednak mogliśmy przyjrzeć się jego pionierskim badaniom nad twórczością takich kompozytorów, jak m.in. Eduardo Bottigliero, Giuseppe Cotrufo, Franco Michele Napolitano, Enzo Marchetti, Gennaro D'Onofrio, Gennaro Napoli, Bruno Mazotta, Alfredo Cece czy też innych nadal żyjących. Niewątpliwą nowością była także muzyka i osoba przybyłego na obrady norweskiego kompozytora Monsa Leidvina Taklego (ur. 1942 r.), o którego „dialogu z marzeniami” — parafrazując tytuł jednej z kompozycji na organy *Dream of today* — opowiadał Robert Brodacki ze swojej skandynawskiej perspektywy. Nie przez przypadek prezentował on twórczość Taklego; muzyka ta znana mu jest jako słuchaczowi, a co więcej — wykonawcy i to szczególnie, gdyż właśnie jemu Takle zadedykował *Koncert na organy i orkiestrę*, którego światowa premiera miała miejsce podczas koncertu finałowego w Polskiej Filharmonii Bałtyckiej następnego dnia. Dedykacje organowe, które mogą zdradzić inspirację, genzę utworu czy wynikać z prostej chęci zachowania kogoś w pamięci albo złożenia muzycznego hołdu stały się tematem wystąpienia Beaty Kotłowskiej, kreślącej swoistą mapę muzyki dwudziestowiecznej Francji według przywołanych dedykacji, często zamieszczanych w utworach organowych tego okresu i poszerzających krąg adresatów — od osób z najbliższego otoczenia kompozytora (rodziny, przyjaciół), przez potencjalnych wykonawców, mecenasów sztuki aż do krytyków i wszelakich twórców kultury. W estetyce muzyki francuskiej i kontekście biograficznym pozostał absolwent naszej Akademii Martin Gregorius, mówiący jako wykonawca-interpretator o *Koncertie g-moll na organy, orkiestrę smyczkową i kotły* Francisca Poulenca. Panoramę bardziej rozległą i imponującą, a dotyczącą romantycznej sonaty organowej — tym razem do badań za punkt wyjścia obrano aspekt formalny — roztoczył Lech KucharSKI. Wyznaczył nie tylko granice czasowe tej formy, mocno przekraczające XIX

wiek, rodzaje budowy cyklu sonatowego, ale dokonał również charakterystyki form stosowanych w poszczególnych częściach, ich rozmieszczenie (w różnych wariantach) i w końcu zestawienia sonat w ujęciu narodowym ich twórców. Z zupełnie innego założenia wyszedł Maciej Babnis; w tym przypadku jeden konkretny utwór Romualda Twardowskiego *Tema con variazioni* stał się pretekstem do namysłu nad kondycją polskiej powojennej muzyki organowej. Specyfika polskiej edukacji organistów wybrzmiała w wystąpieniu prof. Romana Peruckiego, który z pozycji pedagoga i autora powstającej książki o improwizacji organowej w Polsce omawiał tajniki tej trudnej sztuki. Dopelnieniem tych krajowych akcentów była prezentacja kolejnej gdańskiej absolwentki (tym razem Wydziału Dyrygentury, Kompozycji i Teorii Muzyki) Pauliny Sadło, ukazująca działalność artystyczną i naukową poświęconą organom i muzyce organowej w Gdańsku po 1950 roku, oraz towarzysząca konferencji wystawa przygotowana przez Bibliotekę Główną naszej Akademii pt. *Organy i muzyka organowa w świetle najnowszych badań w zbiorach Biblioteki Głównej*.

Pomostem łączącym muzykę organową z tematyką organologiczną stało się wystąpienie prof. Rubina Abdullina, który zabrał nas na swoistą wędrówkę po Rosji śladami wykonywanej tam muzyki organowej i przebogatego instrumentarium drugiej połowy minionego wieku. O tendencjach w budownictwie organowym mówiono w różnych aspektach. Benjamin Vogel wykazywał na podstawie archiwistycznych badań organmistrzowski rodowód fortepianmistrzów. Waldemara Gawiejnowicza zajęły przemiany w budownictwie organowym na terenie obecnego województwa lubuskiego. Doktorant Adam Krzysztofik zreferował wprowadzanie temperacji historycznych na organach w świetle badań nad jakością realizacji stroju równomiernie temperowanego. Nie mogło też zabraknąć odniesienia się do organów oliwskich, czego dokonał Jerzy Kukła, omawiając dyspozycję tego wciąż interesującego badaczy instrumentu Josepha Goebła jako symbolu dwudziestowiecznych nurtów w europejskiej muzyce organowej.

W celu ukazania możliwie wszechstronnego obrazu muzyki organowej i budownictwa organowego w tym przedziale czasowym organizatorzy starali się, aby przedstawiane tematy ukazywane były z różnych punktów widzenia i w wielorakich aspektach; sugerowali, aby przedmiotem refleksji stały się wszelkie kierunki i tendencje — od tradycyjnych i zachowawczych po najbardziej awangardowe. Dlatego też studium przypadku zderzało się z rozległymi panoramami, koncert organowy z utworem solowym, a zagadnienia interpretacyjne z improwizacyjnymi. Pozostało, jak zwykle, uczucie niedosytu dyskusji, rozwa-

zań i poczucie zaledwie otarcia się o zarysowane problemy, co częściowo może zostać zrekompensowane przez przygotowywaną właśnie publikację tekstów, w większości w formie uzupełnionej i rozbudowanej w stosunku do wygłoszanych referatów (wydanie monografii planowane jest na 2016 rok). Na szczęście więc nie wyczerpano tematu, co jest powodem do czekania na kolejne organowe spotkania. Najbliższa gdańska konferencja organologiczna planowana jest na rok 2018.